

Hoca Ahmet Yesevi Hz

– M.BEZCİGİL · 06 Ocak 2011

Ahmet YESEVÎ Türkistan'da yetişen büyük velilerden biridir . Adı Ahmet bin İbrahim bin İlyas Yesevi olup, Piri Sultan , Hoca Ahmet , Kul Hacı Ahmet diye' de tanınır.

Türk tasavvuf geleneğinin hareket noktası , "Pîr-i Türkistan" Hoca Ahmed Yesevî , Güney Kazakistan'da Çimkent şehrine 7 km., bugün Türkistan adıyla tanınan Yesi şehrine 157 km. uzaklıktaki Sayram kasabasında doğmuştur. Doğum yılı kesin olarak bilinmemekle 73 yıl yaşadığı ve 1166 yılında vefat ettiği şeklindeki yaygın görüş doğrultusunda , 1093 yılında doğduğu hesaplanmaktadır .

Babası Sayram' ın ünlü bilginlerinden İbrahim Şeyh , annesi ise Kara Saç Ana'dır. Rivayete göre , İbrahim Şeyh'in soyu Hz. Ali'nin oğullarından Muhammed el-Hanefî'ye çıkar. Ahmet Yesevi çok küçük yaşta babasını, 7 yaşında da annesini kaybetmiştir.

Yesi şehrinde ilim ve terbiye eğitimi almıştır. Bundan dolayı YESEVÎ diye adını duyurduğu kabul edilmiştir. Yesi' de, önce Arslan Baba Hazretlerinden ders aldı. Arslan Baba'nın vefatından sonra , muhtemelen 27 yaşlarında iken, Buhâra'da, devrin önde gelen mutasavvıf ve bilginlerinden olan Şeyh Yûsuf Hemedânî' nin öğrencisi ve müridi olur.

Yûsuf Hemedânî, gezginci bir şeyhtir. O, çoğunlukla Buhâra'da ikamet etmekle beraber Mevr, Semerkanî, Herat gibi önemli merkezleri dolaşarak halkı Allah yolunda hizmete çağırır, dinî açıdan aydınlatır ve özellikle dînin özünün ve temel amacının, insanın ahlâkî açıdan olgunlaşması olduğunu söylerdi .

İtasavvufî bilgileri onunla görerek ve yaşayarak öğrenmiştir. Öğrendiklerini de yalnız Türkistan'a değil, bütün Türk dünyasına güzel ve saf Türkçesi ile öğretmiştir. Nitekim o, şeyhi Yûsuf Hemedânî'nin vefatından sonra onun dergâhında halîfelik postuna oturmuş ve bir süre Buhâra'da Şeyhinin görevlerini üstlenmiştir.

Buhara bu tarihlerde Karahanlıların hakimiyeti altındadır ve devrin en büyük ilim merkezlerinden biridir. Dünyanın çeşitli yerlerinden talebeler buraya gelip ilim tahsil ediyorlardı. Buhara'da güçlü bir Hanefî Fıkıh geleneği mevcuttu. Hoca Ahmet Yesevi Buhara'da bir müddet ders verdi. Daha sonra bu vazifeyi başkasına devredip Yesi'ye döndü ve burada talebe yetiştirmeye başladı. Yesî, artık Hoca Ahmed Yesevî'nin görüşleri ve eğitimiyle aydınlanan hareketli bir kent haline gelmiştir. Çünkü Türkistan'ın hemen hemen her yerinden öğrenci gelmiş ve Hoca Ahmed Yesevî'nin irşad halkasına girmişlerdir. Büyüklüğü ve şöhreti kısa zamanda Maverâünnehir, Horasan ve Harzem dolaylarına yayıldı. Zamanın en büyük ve üstün evliyelerinden oldu. Zahiri ve batını bütün ilimlerde derin alim olan Ahmet Yesevi Hazretleri, Hızır Aleyhisselam ile görüşür sohbet ederdi. Günün büyük bölümünü ibadet ve zikir ile geçirirdi. Zamanında arta kalan diğer bir kısmında, talebelerine zahiri ve batını ilimleri öğretir, günün kısa bir bölümünde ise, alın teri ile geçimini sağlamak üzere, tahta kaşık ve kepçe yapıp bunları satardı. Şte Ahmed Yesevî de hocası Yûsuf Hemedânî ile birlikte gezerek , dinî ve Yesevî ocağında öğrenimlerini tamamlayan genç-yaşlı Yesevi müritleri, Türkistan'dan Balkanlara kadar uzanan bütün Türk yurtlarında Hoca Ahmed Yesevî'nin saf ve sâde Türkçe ile söylenmiş "hikmet"lerini terennüm ettiler ve eski Türk

inanişlarının kalıntılarını İslâmiyet ile uzlaştırmaya çalışan ve dolayısıyla kitabî dinin emirlerini tam olarak yerime getiremeyen henüz müslüman olmuş insanlara İslâm'ın sıcak, samimî, hoşgörü, tanrı ve insan sevgisine dayalı gerçek güzel yüzünü tanıttılar. Böylece Hoca Ahmed Yesevî'nin dînin özünü tam olarak yakalamış aydınlık görüşleri, çok kısa sürede , bütün Türk illerine yayıldı.Hoca Ahmed Yesevî, içinde yaşadığı dönemin Türk toplumunun bozkırlarda at koşturan yan göçebe insanlar olduklarını; kadın-erkek, yaşlı genç hareketli ve kendi gelenek ve göreneklerini diri tutma yolunda başarılı ve mücadeleli bir hayatın içinde olduklarını çok iyi biliyordu. Bu insanlara o, kılı kırk yaran fıkıh kuralları içinde ve Arap-Acem kültür çevresinin etkileriyle boğulmuş karma karışık bir İslâm yerine, samimî ve sarsılmaz bir îman anlayışım telkîn eden dinî ve ahlakî kuralları Arapça ve Farsça'yı çok iyi bildiği halde; kendi dilleriyle ve onların seviyelerine uygun bir üslûpla sunmanın başarısının temeli olacağını görmüştür. Onun için de Türk boylarının halk edebiyatından alınmış şekillerle insanlar arasında, dostluğu, sevgiyi, dayanışmayı, dünyayı Tanrı ve insan sevgisi ile kucaklamayı, yine Kur'an'dan aldığı ilhamla öğretti. Ahmed Yesevî, vefat tarihi olan 1166 yılına kadar burayı merkez edinmiştir.

.

Eserleri

.

• Divan-ı Hikmet: İslami ilimlere vakıf olan, Arapça ve Farsça bilen Ahmet Yesevi, çevresinde toplananlara İslam'ın esaslarını, şeriat hükümlerini, tarikat adap ve gayesini öğretmek amacıyla, sade bir dille ve halk edebiyatından alınma şekillerle hece vezninde manzumeler söylüyor ve bunlara "Hikmet" adını veriyordu. "Divan-ı Hikmet", Ahmet Yesevi'nin "Hikmet"lerini içine alan mecmuanın adıdır. Ahmet Yesevi'nin dervişleri vasıtasıyla en uzak Türk topluluklarına kadar ulaştırılan "Hikmet"ler, Türkler arasında bir düşünce birliğinin teşekkül etmesi bakımından önemlidir.